

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Радковська Ірина Сергіївна</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ЗА КК РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	404
<i>Рутковська Анастасія Русланівна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ЗБРОЄЮ	407
<i>Тарантинів Юрій Миколайович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	409

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Торбас Олександр Олександрович</i> НАЛЕЖНЕ ДЖЕРЕЛО ОДЕРЖАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ПРИ ОЦІНЦІ ЇХ ДОПУСТИМОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	412
<i>Аленін Юрій Павлович, Волошина Владлена Костянтинівна</i> ПРО ДЕЯКІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КПК З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	414
<i>Макаренко Олександр Юрійович, Макаренко Наталія Анатоліївна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	416
<i>Ракіпова Інна Василівна, Мельник Андрій Валерійович</i> ПРАВО ПОТЕРПІЛОГО НА ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ	419
<i>Волошина Владлена Костянтинівна, Сидорчук Владислав Васильович</i> ДО ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПРИ УХВАЛЕННІ СУДАМИ ВИРОКІВ	421
<i>Voloshyna Vladlena Kostyantynivna, Shylin Denys Viktorovich</i> THE RIGHT TO DEFENSE IN CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY	423
<i>Гуртієва Людмила Миколаївна, Лукашкіна Тетяна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ	427
<i>Дерев'янкін Сергій Леонідович</i> СКАСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ВІДНОСНО ПІДОЗРЮВАНОГО У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ РІШЕННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ЙОГО ДЛЯ ОБМІНУ ЯК ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНОГО	429
<i>Завтур Віктор Андрійович</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВТРАТИВ ЧИННІСТЬ ЗАКОН, ЯКИМ ВСТАНОВЛЮВАЛАСЯ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДІЯННЯ» ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ГЛАВОЮ 36 ¹ КПК УКРАЇНИ	432
<i>Мурзановська Аліна Владиславівна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.	434
<i>Підгородинська Анастасія Вікторівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОСВІДУВАННЯ ТА ВІДІБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ ПРИ ВИЛУЧЕННІ ЗМИВІВ	436
<i>Пожар Вадим Георгійович</i> ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У ПІДГОТОВЧОМУ СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.	439
<i>Стародубов Сергій Вікторович</i> ПОВНОВАЖЕННЯ ДІЗНАВАЧА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	441
<i>Степаненко Андрій Сергійович</i> СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ ТА МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ: ПИТАННЯ СПІВІСНУВАННЯ	443
<i>Лукашук Каріна Русланівна</i> ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КОРУПЦІЙНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ	445
<i>Гаркот Діана Юріївна</i> ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОКАЗАНЬ ІЗ ЧУЖИХ СЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	447
<i>Гуменюк Аліна Сергіївна</i> УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІООБЛАДНАННЯ (РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ): НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА	449
<i>Драгунов Віталій Вікторович</i> КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ.	452
<i>Журавльов Олександр Геннадійович</i> ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ РЕАЛІЗУВАТИСЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.	453

КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ

Народний депутат України відноситься до окремої категорії осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, передбаченого главою 37 КПК України, що обумовлено підвищеним ризиком їх необґрунтованого кримінального переслідування.

Правова регламентація кримінального провадження щодо народного депутата була істотно трансформована після прийняття Закону України № 388-IX і переважна більшість таких змін стосуються саме гарантій права на свободу та особисту недоторканість цієї категорії осіб.

Законом України № 388-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення у відповідність із Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України» було передбачено доповнення КПК України ст. 482², яка, серед іншого, встановлює деякі особливості затримання та обрання запобіжного заходу до народного депутата.

Аналіз її положень дозволяє виділити такі ключові гарантії права на свободу та особисту недоторканість народного депутата: 1) клопотання до слідчого судді, зокрема, про затримання та тримання під вартою мають бути погоджені Генеральним прокурором (особою, що виконує обов'язки Генерального прокурора); 2) розгляд відповідних клопотань за обов'язкової участі народного депутата України; 3) загальна заборона затримання народного депутата України без ухвали слідчого судді, крім випадків, коли останнього «застали під час вчинення або безпосередньо після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, пов'язаного із застосуванням насильства, або такого, що спричинив загибель людини»; 4) обов'язкове повідомлення Голови Верховної ради про затримання народного депутата України та обрання щодо нього запобіжного заходу.

Крім того, не допускається законне затримання народного депутата України в порядку, передбаченому ст. 207 КПК України (ч.2 ст. 207 КПК України)

Власне цим колом кримінальних процесуальних гарантій наразі обмежується забезпечення права народного депутата на свободу та особисту недоторканість після конституційної реформи 2019 року.

Як впливає із положень оновленого кримінального процесуального законодавства, затримання народного депутата України може бути здійснено як за ухвалою слідчого судді, так і в порядку ст. 208 КПК України.

Затримання народного депутата без ухвали слідчого судді може бути здійснене виключно за наявності підстав, чітко передбачених ч.2 ст. 482² КПК України, а саме коли його «застали під час вчинення або безпосередньо після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, пов'язаного із застосуванням насильства, або такого, що спричинив загибель людини». У цьому контексті доволі проблемним є аспект, пов'язаний із визначенням переліку кримінальних правопорушень, «пов'язаних із насильством». По-перше, слід зауважити, що підстава затримання, викладена у аналізованій нормі КПК України має тлумачитись кумулятивно, тобто як тяжкість відповідного кримінального правопорушення, так і його пов'язаність із насильством виступають обов'язковими умовами *sine qua non*. Таке зауваження є важливим, оскільки не всі кримінальні правопорушення, пов'язані із насильством є тяжкими або особливо тяжкими.

У нормах Кримінального кодексу України (далі – КК України) загалом не розкривається поняття насильства. В межах цієї праці ми не будемо вдаватись до наукових дискусій з цього приводу, але зазначимо, що у літературі вже є спроби визначення переліку кримінальних пра-

вопорушень, про які йдеться у ч.2 ст. 482² КПК України. Наприклад, на думку С. В. Давиденко та Е. Р. Якущенко, йдеться про кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 115-120, 121, ч.2 ст. 186, 187 КК України [1, с. 69]. З цим можна погодитись, але водночас, слід зауважити, що такий перелік все ж не є вичерпним, адже посилання на насильство як кваліфікуючу ознаку містять диспозиції й інших статей Особливої частини КК України. Щонайменше, до них можна віднести ще й кримінальні правопорушення, передбачені ч.2 ст. 153, ч.2,3 ст. 149, ч.1 ст. 294, ч.3 ст. 345 КК України тощо.

У літературі ведеться дискусія щодо можливості затримання народного депутата України в порядку ст. 208 КПК України за підозрою у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення. Х. М. Танривердієв вважає, що вирішити цю проблему може доповнення ст. 208 КПК України такою підставою затримання як наявність «обґрунтованих підстав вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину» [2, с. 163].

Слід погодитись в тому, що цей аспект має бути регламентований більш чітко, втім, викладена пропозиція навряд чи зніме цю проблему. Справа в тому, що норми ч.2 ст. 482² КПК України в контексті визначення підстав затримання народного депутата України є нормами спеціального характеру. Водночас, більшість корупційних кримінальних правопорушень не пов'язані із насильством, що не дає можливості затримати народного депутата України без ухвали слідчого судді. А тому зміни та доповнення в цьому аспекті мають бути внесені саме у ч.2 ст. 482² КПК України.

Підбиваючи підсумок слід зазначити, що кримінально-процесуальні гарантії забезпечення права народного депутата на свободу та особисту недоторканість після реформи 2019 року піддалися докорінним змінам. Водночас, оновлене кримінальне процесуальне законодавство у цьому аспекті не відповідає публічному інтересу в частині допустимості затримання за підозрою у вчиненні корупційного кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді, а також не відповідає стандарту правової визначеності. Саме тому, пошук шляхів його вдосконалення має відбуватися у цих напрямках.

Список використаних джерел

1. Давиденко С. В., Якущенко Е. Р. Особливості здійснення кримінального провадження щодо народного депутата України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2023. № 5, т. 34 (73). С. 65–71.

2. Танривердієв Х. М. Досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо народних депутатів України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 269 с.

Ключові слова: право на свободу та особисту недоторканість, затримання особи, народний депутат України, особливі порядки кримінального провадження.

Keywords: right to freedom and personal integrity, detention of a person, people's deputy of Ukraine, special procedures of criminal proceedings.

Журавльов Олександр Геннадійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ МОЖУТЬ РЕАЛІЗУВАТИСЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Однією з визначальних змін, які були зроблені в Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 року, є формулювання чіткого переліку засад кримінального провадження.